

Կարեն Սուրբասյան

Երևան քաղաքի դատախազության ախազ դատախազ

ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՊՔՈՒՄ ՊԱՏԻԺ ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ՈՐՈՇ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ¹

Համառոտագիր

Հոդվածը վերաբերում է ՀՀ քրեական օրենսգրքում հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելու վերաբերյալ որոշ գործնական հարցերի քննարկմանը: Թեև քրեական օրենսդրության զարգացմանը զուգահեռ՝ հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելու վերաբերյալ խնդրահարույց հարցերի զգալի մասը կարգավորվել է, այնուամենայնիվ ՀՀ քրեական օրենսգրքում դեռևս առկա են որոշ հարցեր, որոնք հստակ կարգավորված չեն կամ բովանդակային առումով ոչ միանշանակ են ընկալվում:

Հաշվի առնելով նշվածը՝ հոդվածում անդրադարձ է կատարվել հանցագործությունների համակցության դեպքում պատիժները լրիվ կամ մասնակի գումարելու կանոններին, հանցագործությունների համակցության դեպքում լրացուցիչ պատիժներ նշանակելու և դրանք հիմնական պատիժների հետ վերջնական պատժին գումարելու որոշ հարցերին, պատիժները գումարելիս դրանք որոշելու վերաբերյալ ՀՀ քրեական օրենսգրքում առկա կարգավորումներին: Քննարկվել է նաև նախքան առաջին դատավճիռ կայացնելը կատարած մեկ այլ հանցանքի համար դատապարտվելու դեպքում պատժի կրման սկիզբը հաշվելու կարգին վերաբերող կարգավորումը: Ներկայացվել են նաև հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելու վերաբերյալ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի արտահայտած դիրքորոշումները:

Նշված ուսումնասիրությունը կատարելիս վեր են հանվել օրենսդրական թերի, տարամեկնաբանման տեղիք տվող կարգավորումները և դրանց վերաբերյալ ներկայացվել են հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելու գործընթացի օրենսդրական կատարելագործմանն ուղղված առաջարկներ:

Հիմնաբառեր - հանցագործությունների համակցություն, պատժի տեսակները, պատիժ նշանակելը, պատժի նպատակները, պատիժները գումարելը, պատժի կրման սկիզբը, լրացուցիչ պատիժներ, ցմահ ազատազրկում:

¹ Հոդվածը ներկայացվել է 01.03.2024 թ., գրախոսվել է 14.05.2024 թ.:

Ներածություն

Պատիժ նշանակելը քրեական արդարադատության հիմնական փուլերից է, որի ընթացքում գործնականում առաջանում են մի շարք խնդիրներ: Ընդ որում՝ ՀՀ քրեական օրենսդրության սկզբունքների, այդ թվում՝ պատժի նշանակման ընդհանուր սկզբունքների պահպանման և պատժի նպատակների կենսագործման տեսանկյունից կարևոր է ոչ միայն յուրաքանչյուր հանցագործության համար առանձին պատիժ նշանակելը, այլ նաև անձի կողմից մի քանի հանցանք կատարելու դեպքում այդ պատիժները գումարելու կանոնների որոշումը (հանցագործությունների, թե դատավճիռների համակցություն) և դրանք ճիշտ կիրառելը:

Թեև քրեական օրենսդրության զարգացմանը զուգահեռ՝ հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելու վերաբերյալ խնդրահարույց հարցերի զգալի մասը կարգավորվել է, այնուամենայնիվ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքում դեռևս առկա են որոշ հարցեր, որոնք իրենց հստակ կարգավորումը չեն ստացել, իսկ համակցությամբ պատիժ նշանակելու կանոնները սահմանող որոշ նորմեր բովանդակային առումով ոչ միանշանակ են ընկալվում:

Նման պայմաններում, հատկապես հաշվի առնելով, որ 2022 թվականի հուլիսի 1-ից ուժի մեջ մտած ՀՀ քրեական նոր օրենսգրքի կիրառության ընթացքում իրավակիրառ պրակտիկայում առաջանում են մի շարք տարամեկնաբանություններ և խնդիրներ՝ սույն աշխատանքը միտված է որոշ այդպիսի հարցեր վեր հանելուն, վերլուծելուն, դրանց օրենսդրական նորմերի կատարելագործման վերաբերյալ առաջարկներ ներկայացնելուն:

Հանցագործությունների համակցության դեպքում պատիժները գումարելու վերաբերյալ հարցեր

2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրք կամ ՀՀ գործող քրեական օրենսգրք)² 74-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Հանցագործությունների համակցությամբ յուրաքանչյուր հանցագործության համար առանձին պատիժ (հիմնական և լրացուցիչ) նշանակելով՝ դատարանը վերջնական պատիժը որոշում է նշանակված պատիժները **լրիվ կամ մասնակիորեն** գումարելու միջոցով»:

Նշվածից հետևում է, որ հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելիս դատարանը նախ պետք է համակցություն կազմող յուրաքանչյուր հանցանքի համար նշանակի առանձին պատիժ, որից հետո պետք է որոշի դրանք գումարելու և վերջնական պատիժ նշանակելու հարցը:

Իրավաբանական գրականության մեջ իրավացիորեն նշվում է, որ համակցության մեջ մտնող յուրաքանչյուր հանցագործության համար պատժի նշանակումը պետք է կատարվի պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքների խիստ

² Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրք, ՀՕ-199-Ն, ընդունվել է 05.05.2021 թ., ուժի մեջ մտել՝ 01.07.2022 թ.:

պահպանմամբ: Սկզբնական փուլում դատարանը յուրաքանչյուր հանցանքի համար առանձին պատիժ նշանակելիս պարտավոր է ղեկավարվել պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքներով, այսինքն՝ պետք է հաշվի առնի կոնկրետ հանցագործության հանրային վտանգավորության բնույթն ու աստիճանը, հանցավորի անձը բնութագրող տվյալները, պատիժը մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքները, և առանձին հանցանքների դեպքում այլ հանգամանքներ³:

Համակցություն կազմող հանցանքների համար առանձին պատիժ նշանակելն ապահովում է հանրային վտանգավորության բնույթին և աստիճանին, հանցանք կատարած անձի մեղքին համապատասխան պատիժն անհատականացնելու հնարավորությունը, բարձրացնում է պատժի նշանակման գործընթացի կանխարգելիչ և դաստիարակչական նշանակությունը: Բացի այդ, նշված կարգն ապահովում է վերադաս դատական աստիճանի կողմից դատավճճի ստուգման հնարավորությունը, հատկապես, երբ հանցագործություններից մեկի մասով դատավճճի բեկանվում կամ փոփոխվում է, բացի այդ ազդում է քրեական պատասխանատվությունը մեղմացնող կամ վերացնող օրենքի ճիշտ կիրառության վրա⁴:

Ընդհանուր առմամբ համակարծիք լինելով մեջբերված դիրքորոշումների հետ՝ կարծում ենք, որ համակցություն կազմող հանցանքներից յուրաքանչյուրի համար պատիժ նշանակելիս դատարանը պետք է ղեկավարվի պատժի ընդհանուր սկզբունքներով, պատժի նպատակներով և յուրաքանչյուր հանցանքի համար պատժի նշանակման առանձնահատուկ կանոններով (օրինակ՝ պատիժ նշանակելը չավարտված հանցագործության համար, ռեցիդիվի դեպքում, օրենքով նախատեսվածից մեղմ պատիժ նշանակելը և այլն):

Համանման դիրքորոշում է արտահայտել նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանը՝ 2013 թվականի նոյեմբերի 28-ի թիվ ՄԳՅ/0046/01/13 որոշմամբ, որի համաձայն՝ «(...) հանցանքների համակցությամբ պատիժ նշանակելը բաղկացած է միմյանց հաջորդող հետևյալ երկու փուլերից.

1) Համակցության մեջ մտնող յուրաքանչյուր հանցագործության համար հիմնական և լրացուցիչ պատիժ նշանակելը: Այս փուլում դատարանը, ղեկավարվելով պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքներով և հատուկ կանոններով, հանցանքների համակցության մեջ մտնող յուրաքանչյուր հանցագործության համար նշանակում է ռեալ պատիժ: Հանցանքների համակցությամբ պատիժ նշանակելու այս փուլում դատարանը չի քննարկում պատիժը պայմանականորեն չկիրառելու հարցը:

2) Համակցության մեջ մտնող հանցագործությունների համար վերջնական պատիժ սահմանելը, որն իրականացվում է յուրաքանչյուր հանցագործության

³ Ст'я М. Н. Становский. Назначение наказания. СПб., 1999, էջ 321, կամ М. И. Божанов. Назначение наказания по советскому уголовному праву. Киев, 1980, էջեր 97-98.

⁴ Ст'я М. Н. Становский. Назначение наказания. СПб., 1999, էջ 323.

համար առանձին նշանակված ռեալ պատիժները մասնակիորեն կամ լրիվ գումարելու, իսկ այն դեպքում, երբ համակցության մեջ մտնող հանցանքներից մեկի համար նշանակվել է ցմահ ազատազրկում, ապա կլանելու միջոցով: Նշանակված պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով վերջնական ռեալ պատիժ նշանակելուց հետո դատարանը քննարկում է նշանակված պատիժը պայմանականորեն չկիրառելու հարցը (...)⁵:

Մինչ չ՛ գործող քրեական օրենսգրքի ուժի մեջ մտնելը իրավակիրառ պրակտիկայում խնդրահարույց էր այն հարցը, թե արդյոք պատիժները մասնակի գումարելիս հնարավոր է դրանք գումարել կոնկրետ պատժատեսակի՝ Ընդհանուր մատով սահմանված նվազագույն չափերից պակաս չափով կամ ժամկետով:

2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված չ՛ քրեական օրենսգիրքը (այսուհետ՝ չ՛ նախկին քրեական օրենսգիրք)⁶ չէր կարգավորում այն հարցը, թե պատիժները մասնակի գումարելու դեպքում կա՞րդյոք պատժի նվազագույն սահման, որից պակաս դատարանն իրավունք չունի գումարել և արդյո՞ք պատիժները մասնակի գումարելիս դատարանները կաշկանդված են չ՛ քրեական օրենսգրքի Ընդհանուր մատով տվյալ պատժատեսակի համար սահմանված նվազագույն չափով:

Նշված օրենսդրական խնդիրը լուծվել է չ՛ քրեական գործող օրենսգրքով, որի 74-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «ձանցագործությունների համակցությանը վերջնական պատիժը որոշելիս մասնակի գումարվող պատիժը չի կարող պակաս լինել տվյալ պատժատեսակի համար սույն օրենսգրքով նախատեսված նվազագույն չափից կամ ժամկետից, սակայն վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել սույն հոդվածի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 9-րդ մասերով նախատեսված առավելագույն չափը կամ ժամկետը»:

Այսինքն՝ նշված կարգավորումից, ըստ էության, բխում է, որ մասնակի գումարվող պատիժը չի կարող պակաս լինել այդ պատժատեսակի՝ Ընդհանուր մատով նախատեսված նվազագույն չափից կամ ժամկետից:

Վերը նշված կարգավորումների պայմաններում, այնուամենայնիվ, հարց է առաջանում, եթե մասնակի գումարման դեպքում տվյալ պատժատեսակի համար սահմանված նվազագույն չափերը գումարելիս ստացված պատիժը գերազանցում է չ՛ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 9-րդ մասերով նախատեսված առավելագույն չափը կամ ժամկետը, ապա դատարանն ինչպե՞ս պետք է գումարի նշանակված պատիժները. Արդյո՞ք դատարանը պետք է Ընդհանուր մատում տվյալ պատժատեսակի համար սահմանված նվազագույն ժամկետից կամ չափից պակաս գումարի պատիժները, որպեսզի պահպանի համակցությանը պատիժ նշանակելու համար սահմանված առավելագույն

⁵ Տե՛ս չ՛ վճռաբեկ դատարանի 2013 թվականի նոյեմբերի 28-ի թիվ ՍԴ3/0046/01/13 որոշումը:

⁶ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրք չ՛O-528-Ն, ընդունվել է 18.04.2003 թ., ուժի մեջ է մտել 01.08.2003 թ.:

սահմանը, թե՞ պատիժները պետք է գումարի դրա համար Ընդհանուր մասով նախատեսված նվազագույն ժամկետով կամ չափով և արդյունքում ստացված վերջնական պատիժը պետք է նվազեցնի՝ հավասարեցնելով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 9-րդ մասերով նախատեսված առավելագույն սահմաններին:

Մասնավորապես՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ «Եթե հանցագործությունների համակցությունն ընդգրկում է միայն ոչ մեծ ծանրության հանցանքներ, ապա ազատազրկման ձևով վերջնական պատիժը նշանակվում է պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու միջոցով: Գումարելիս ազատազրկման ձևով վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել 5 տարին»:

Օրինակ, եթե անձը կատարել է 21 դրվագ ոչ մեծ ծանրության հանցանք, որոնցից յուրաքանչյուրի համար դատարանը որպես պատիժ նշանակել է 6 ամիս ժամկետով ազատազրկում, ապա հանցագործությունների համակցության կանոններով պատիժները մասնակի՝ բոլոր հանցանքների համար նշանակված պատիժներից 3-ական ամիս ժամկետով ազատազրկում գումարելիս ստացվում է 5 տարի 3 ամիս ժամկետով ազատազրկում, մինչդեռ վերը մեջբերված կարգավորման համաձայն՝ տվյալ դեպքում վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել 5 տարի ժամկետով ազատազրկումը: Հետևաբար, հարց է առաջանում, թե դատարանը տվյալ դեպքում պետք է 3-ական ամիս գումարի պատիժները՝ վերջնական պատիժ նշանակելով 5 տարի 3 ամիս ժամկետով ազատազրկում, այնուհետև ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կիրառմամբ այն նվազեցնի և վերջնական պատիժ նշանակի 5 տարի ժամկետով ազատազրկում, թե՞ ի սկզբանե պատիժները 3 ամսից քիչ՝ այն չափով պետք է գումարի, որ ստացված պատիժը չգերազանցի 5 տարի ժամկետով ազատազրկումը:

Այս առումով հարկ է ընդգծել, որ 74-րդ հոդվածի 1-ին մասում հստակ սահմանված է, որ մասնակի գումարվող պատիժը չի կարող պակաս լինել տվյալ պատժատեսակի համար սույն օրենսգրքով նախատեսված նվազագույն չափից կամ ժամկետից, ինչն էլ նշանակում է, որ որևէ պարագայում այն չի կարող դրանից քիչ գումարվել:

Բացի այդ, հատկանշական է, որ վերը նշված հոդվածում օգտագործվում է «սակայն», այլ ոչ թե «բացառությամբ» ձևակերպումը, մասնավորապես՝ 74-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ հանցագործությունների համակցությամբ վերջնական պատիժը որոշելիս մասնակի գումարվող պատիժը չի կարող պակաս լինել տվյալ պատժատեսակի համար սույն օրենսգրքով նախատեսված նվազագույն չափից կամ ժամկետից, **սակայն** վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել սույն հոդվածի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 9-րդ մասերով նախատեսված առավելագույն չափը կամ ժամկետը:

Այսինքն՝ մեջբերված կարգավորումից հետևում է, որ «**սակայն**» շաղկապով

առանձնացված հատվածը չի թվարկում նշված կանոնից բացառություն և դրանից շեղվելու հնարավորություն: Հետևաբար, կարծում ենք, որ քննարկվող դեպքում պատիժները տվյալ պատժատեսակի համար Ընդհանուր մասով նախատեսված նվազագույն չափով պետք է գումարվեն, իսկ գումարման արդյունքում վերջնական պատիժը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 9-րդ մասերով նախատեսված առավելագույն չափից կամ ժամկետից ավելի ստացվելու դեպքում 74-րդ հոդվածի 1-ին մասի կիրառմամբ վերջնական պատիժը պետք է նվազեցվի և հավասարեցվի ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 9-րդ մասերով նշված առավելագույն չափերին:

Նշված կարգով վերջնական պատիժ նշանակելը հնարավորություն է տալիս, հանցավորությունը վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող օրենքի ուժի մեջ մտնելու, համաներում ընդունելու, համակցություն կազմող հանցագործություններից որևէ մեկով քրեական պատասխանատվության վաղեմության ժամկետները լրանալու, տուժողի հետ հաշտվելու, ինչպես նաև վերադաս աստիճանների կողմից համակցություն կազմող հանցագործություններից որևէ մեկով արդարացման ակտ կայացնելու և նման այլ դեպքերում որոշել, թե արդյո՞ք հանցանք կատարած անձի նկատմամբ վերջնական պատիժը պետք է փոփոխվի և ինչ չափով:

Սույն աշխատանքում հարկ ենք համարում նաև անդրադառնալ պատիժները մասնակի գումարելիս վերջնական պատժի նվազագույն չափը սահմանելու վերաբերյալ ՀՀ քրեական օրենսգրքի կարգավորմանը:

Իրավաբանական գրականության մեջ իրավացիորեն նշվում է, որ հանցագործությունների համակցության վտանգավորությունը կախված է այն կազմող հանցանքների հանրային վտանգավորությունից, ուստի համակցությունը չի կարող ավելի նվազ վտանգավոր լինել այն կազմող արարքների հանրային վտանգավորությունից⁷:

Նշված տրամաբանությունից ելնելով՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ մասնակի գումարման դեպքում վերջնական պատիժը պետք է ավելի լինի, քան համակցության մեջ մտնող հանցագործությունների համար նշանակված առավել խիստ պատիժը:

Հատկանշական է, որ 2003 թվականի ապրիլի 18-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքում նման կարգավորում նախատեսված չէր, ինչն այնպիսի տպավորություն էր ստեղծում, որ վերջնական պատիժը կարող էր նշանակվել հավասար կամ պակաս, քան համակցություն կազմող հանցանքների համար նշանակված պատիժներն են, ինչը բնականաբար արդարացի չէ:

Իրավաբանական գրականության մեջ քննարկվում է նաև այն հարցը, թե արդյո՞ք նույն պատժատեսակներն իրար գումարելիս դատարանները կաշկանդված են այդ պատժատեսակի համար օրենսգրքի Ընդհանուր մասով սահմանված

⁷ Стів Ларина Л. Ю., Человек: Преступление и наказание. Определение максимального предела наказания по совокупности преступлений. N 1 (68), 2010, էջ 31:

առավելագույն ժամկետով, թե՛ գումարման արդյունքում դատարանը կարող է դուրս գալ պատժատեսակի առավելագույն շեմից: Օրինակ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 60-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ հանրային աշխատանքները կարող են նշանակվել 60-270 ժամ տևողությամբ, ուստի, եթե դատարանը համակցության մեջ մտնող երկու արարքների համար նշանակի հանրային աշխատանքներ, ապա դրանք գումարելու արդյունքում կարո՞ղ է արդյոք նշանակել 270 ժամից ավելի հանրային աշխատանքներ:

Բ. Չորավոմիսյուլի կարծիքով՝ նշված դեպքերում դատարանը չի կարող դուրս գալ կոնկրետ պատժատեսակի վերին սահմանից⁸:

Ի. Բ. Ազանը նշել է, որ հանցանքների համակցության դեպքում վերջնական պատիժ նշանակելիս դատարանը չպետք է կաշկանդված լինի որևէ սահմաններով⁹:

Մի խումբ այլ հեղինակներ, հաշվի առնելով, որ ազատագրվում պատժատեսակը հնարավոր է նշանակվել առավելագույն ժամկետից ավել չափով, քան այդ պատժատեսակի համար սահմանված է քրեական օրենսգրքի Ընդհանուր մասով, գտնում են, որ տրամաբանորեն նշված կարգը պետք է գործի նաև այլ պատժատեսակների դեպքում¹⁰:

Ի. Մ. Ցոկունան առաջարկում է սահմանել, որ հանցագործությունների համակցության դեպքում վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել տվյալ պատժատեսակի կրկնակին, իսկ դատավճիռների համակցության դեպքում՝ եռակին, բացառությամբ ազատությունից զրկելուն, որի ժամկետներն արդեն իսկ օրենսդրությամբ սահմանված են¹¹:

Հարկ է նշել, որ, ի տարբերություն ՀՀ քրեական նախկին օրենսգրքի, ՀՀ քրեական գործող օրենսգրքով կարգավորվել է նշված հարցը: Մասնավորապես՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 9-րդ մասի համաձայն՝ հանցագործությունների համակցության դեպքում մյուս պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու դեպքում նշանակվող վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել սույն օրենսգրքի Ընդհանուր մասով պատժի տվյալ տեսակի համար սահմանված առավելագույն ժամկետը կամ չափը:

Թեև իրավական որոշակիության առումով ողջունելի է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածում օրենսդրորեն հստակ լուծվել է վերը նշված տարամեկնաբանությունների հարցը, այնուամենայնիվ մենք համակարծիք ենք այն հե-

⁸ Ст'у Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть/ ред. Б.Здравомыслов. - М. : Юрист, 1996, էջ 560 // С. И. Вележев, В. П. Марков, И. Л. Третьяков. Назначение наказания в виде обязательных работ по совокупности преступлений. Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России N 1 (29) 2006, էջ 175:

⁹ Ст'у И. Б. Агаев. Совокупность преступлений: понятие, виды и наказуемость. М., 2003, էջ 187:

¹⁰ Ст'у С. И. Вележев, В. П. Марков, И. Л. Третьяков. Назначение наказания в виде обязательных работ по совокупности преступлений. Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России N 1 (29) 2006, էջեր 174-176:

¹¹ Ст'у И. М. Цокунова. Уголовные наказания имущественного характера: виды, эволюция, перспективы: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 1997, էջեր 12-13:

ղինակների հետ, որոնք առաջարկում են նախատեսել ազատագրկումից բացի այլ պատժատեսակների դեպքում նույնպես այդ պատժատեսակի առավելագույն սահմանն անցնելու հնարավորություն: Նշվածը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ, եթե դատարանը համակցություն կազմող հանցանքներից մեկի համար նշանակի այդ պատժատեսակի առավելագույն ժամկետը կամ չափը, ապա անկախ այն հանգամանքից, թե մյուս հանցանքների համար ինչ պատիժ կնշանակվի, միևնույն է վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել արդեն իսկ մեկ հանցանքի համար նշանակված պատիժը: Օրինակ, եթե անձը կատարել է 4 հանցանք, որոնցից մեկի համար դատարանը նշանակել է հանրային աշխատանքներ՝ 270 ժամ տևողությամբ, ապա անկախ մյուս պատժատեսակների համար նշանակված հանրային աշխատանքների ժամկետից, միևնույն է դատարանը համակցության արդյունքում չի կարող նշանակել 270 ժամից ավելի հանրային աշխատանքներ, ինչը, մեր կարծիքով, չի ապահովում պատժի նպատակների իրականացումը և չի բխում պատիժ նշանակելու ընդհանուր սկզբունքներից:

Ավելին՝ հատկանշական է, որ ինչպես արդեն իսկ նշել ենք, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ մասնակի գումարման դեպքում վերջնական պատիժը պետք է ավելի լինի, քան համակցության մեջ մտնող հանցագործությունների համար նշանակված առավել խիստ պատիժը, սակայն մեր կողմից նշված օրինակում չի պահպանվում նաև վերջնական պատժի ժամկետի կամ չափի վերաբերյալ նշված կանոնը:

Ուստի առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 9-րդ մասում նախատեսել հնարավորություն հանցագործությունների համակցության դեպքում մյուս պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու դեպքում նշանակվող վերջնական պատիժն Ընդհանուր մասով պատժի տվյալ տեսակի համար սահմանված առավելագույն ժամկետը կամ չափը գերազանցելու հնարավորություն: Մասնավորապես՝ հանցագործությունների համակցության դեպքում մյուս պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու դեպքում նշանակվող վերջնական պատիժը կարող է գերազանցել սույն օրենսգրքի Ընդհանուր մասով պատժի տվյալ տեսակի համար սահմանված առավելագույն ժամկետը կամ չափը՝ դրա մեկ երրորդի չափով¹²:

Հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելու հետ կապված հաջորդ խնդիրն այն է, որ թեև օրենսդրական հստակ պահանջ առկա չէ, սակայն կարծում ենք, որ հանցագործությունների համակցության դեպքում վերջնական պատիժ նշանակելիս դատարանները պարտավոր են նշել, թե համակցություն կազմող հանցագործության համար նշանակված պատիժներից յուրաքանչյուրից ո՞ր չափը կամ ժամկետն է գումարվում:

Նշվածը բխում է նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանի դիրքորոշումներից: Մասնա-

¹² Հարկ է նշել, որ պատժի առավելագույն ժամկետը կամ չափը գերազանցելու չափն ընտրվել է պայմանականորեն:

վորապես՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը Ֆ. Գալստյանի գործով կայացված որոշմամբ իրավական դիրքորոշում է ձևավորել այն մասին, որ «Դատական ակտն օրինական է, եթե կայացվել է գործող օրենսդրության պահանջների պահպանմամբ, և հիմնավորված է, եթե դրանում արված հետևությունները հիմնված են դատական քննության ժամանակ հետազոտված ապացույցների վրա: Դատական ակտի պատճառաբանվածությունը կոչված է պարզաբանելու, թե ինչո՞ւ է դատարանը եկել այս կամ այն հետևության, ո՞ր իրավանորմերով է դեկլարվել նման որոշում կայացնելիս և միևնույն ժամանակ հնարավորություն է ստեղծում վերադաս դատարանի կողմից դատական ակտի օրինականության և հիմնավորվածության ստուգման համար:

(...) Պատճառաբանված որոշման բացակայությունն արդեն իսկ օբյեկտիվորեն սահմանափակում է վերադաս դատական ատյանի հնարավորությունը՝ լիարժեք դատական ստուգման ենթարկելու բողոքարկվող դատական ակտի օրինականությունն ու հիմնավորվածությունը և կայացնելու արդարացի որոշում, հետևաբար դատական ակտի չպատճառաբանված լինելը հանգեցնում է քրեական դատավարության կարևորագույն սկզբունքներից մեկի՝ ՀՀ Սահմանադրությամբ և քրեադատավարական օրենքով երաշխավորված արդար դատական քննության իրավունքի խախտման:

(...) Շարադրված մոտեցմանը համահունչ իրավական դիրքորոշում է հայտնել նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն իր մի շարք որոշումներում ներպետական դատարանների կողմից կայացված որոշումների չպատճառաբանվածությունը կամ ոչ բավարար պատճառաբանվածությունը դիտելով որպես «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասով երաշխավորված՝ անձի արդար դատական քննության իրավունքի խախտում (տե՛ս «Սալովն ընդդեմ Ուկրաինայի» (Salov v. Ukraine) 06.09.2005 թվականի որոշումը, գանգատ թիվ 65518/01, «Բոլդեան ընդդեմ Ռումինիայի» (Boldea v. Romania) 15.02.2007 թվականի որոշումը, գանգատ թիվ 19997/02, «Գրադինարն ընդդեմ Մոլդովայի» (Gradinar v. Moldova) 08.04.2008 թվականի որոշումը, գանգատ թիվ 7170/02)»¹³:

Հատկանշական է, որ իրավակիրառ պրակտիկայում, որպես կանոն, դատարանները յուրաքանչյուր հանցանքի համար նշանակում են առանձին պատիժ, իսկ վերջնական պատիժները գումարելիս չեն նշում, թե որ պատժից ինչ չափով պետք է գումարել, այլ ընդամենը նշում են, որ նշանակված պատիժները հանցագործությունների համակցության կանոններով մասնակի գումարելով պետք է վերջնական պատիժ նշանակել կոնկրետ ժամկետով ազատագրելով¹⁴:

¹³ Տե՛ս ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2010 թվականի մարտի 26-ի թիվ ԵԿԲ/0058/11/09 որոշումը:

¹⁴ Տե՛ս, օրինակ, թիվ ԵԲ/0321/01/18, թիվ ԱՎԲ1/0068/01/21, թիվ ԵԲ/1141/01/19, թիվ ԵԾԲ/0073/01/13, թիվ ԵԿԲ/0116/01/12, թիվ ԵԱԶԲ/0065/01/14, թիվ ԵԲ1/0335/01/23, թիվ ԱՎԲ/0064/01/16, թիվ ԵԷԲ/0054/01/13, թիվ ԵԲ/0864/01/20, թիվ ԵԲ/0050/01/19, թիվ ԿԲ/0167/01/20 քրեական գործերով դատարանի դատավճիռները: www.datalex.am (մուտք՝ 26.02.2024):

Հարկ է արձանագրել, որ մեր կողմից բարձրացված հարցն ունի նաև գործնական նշանակություն: Մասնավորապես՝ տվյալ դեպքում նույնպես նշվածը հնարավորություն է տալիս, վերադաս ստյանների կողմից համակցություն կազմող հանցագործություններից որևէ մեկով արդարացման ակտ կայացնելու դեպքում, կամ հանցավորությունը վերացնող կամ պատիժը մեղմացնող օրենքի ուժի մեջ մտնելու կամ համաներում ընդունելու, համակցություն կազմող հանցագործություններից որևէ մեկով քրեական պատասխանատվության վաղեմության ժամկետները լրանալու, տուժողի հետ հաշտվելու և նման այլ դեպքերում որոշել, թե արդյո՞ք հանցանք կատարած անձի նկատմամբ վերջնական պատիժը պետք է փոփոխվի և ինչ չափով:

Հանցագործությունների համակցության դեպքում լրացուցիչ պատիժներ նշանակելու վերաբերյալ որոշ հարցեր

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ «Հանցագործությունների համակցության դեպքում նշանակված հիմնական պատժին կարող են միացվել համակցությունը կազմող հանցանքների համար նշանակված լրացուցիչ պատիժները»:

Նշված օրենսդրական ձևակերպումից հետևում է, որ վերջնական պատժին կարող են միացվել լրացուցիչ պատիժներ միայն այն դեպքում, երբ դատարանը համակցություն կազմող հանցանքներից գոնե մեկի համար նշանակել է լրացուցիչ պատիժ: Այսինքն՝ հնարավոր չէ լրացուցիչ պատիժ նշանակել, եթե համակցություն կազմող արարքներից ոչ մեկի համար այն չի նշանակվել:

Հարկ է նշել նաև, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 10-րդ մասում օգտագործվում է «հիմնական պատժին **կարող են** միացվել լրացուցիչ պատիժներ» ձևակերպումը, ինչից ստացվում է, որ դատարանը, համակցություն կազմող հանցանքների կամ դրանցից մեկի համար լրացուցիչ պատիժ նշանակելիս, կարող է և այն չգումարել վերջնական պատժին:

Մինչդեռ, ինչպես արդեն նշվել է, հանցագործությունների համակցության դեպքում դատարանը յուրաքանչյուր հանցագործության համար նշանակում է հանցանք կատարած անձին և նրա կատարած արարքին համաչափ պատիժ՝ հիմնական և լրացուցիչ, որն անհրաժեշտ և բավարար է պատժի նպատակների իրագործումն ապահովելու համար, ուստի եթե դրանք չեն գումարվում վերջնական պատժին, ապա անիմաստ է դառնում և ձևական բնույթ է կրում համակցություն կազմող առանձին արարքի համար լրացուցիչ պատիժ նշանակելը:

Նման պայմաններում կարող է ստեղծվել մի իրավիճակ, որ, եթե անձը կատարի մեկ հանցանք, ապա պետք է կրի իր նկատմամբ նշանակված լրացուցիչ պատիժը, իսկ համակցության դեպքում, երբ, որպես կանոն, անձն ավելի մեծ վտանգավորություն է ունենում, քանի որ կատարել է մեկից ավելի հանցանքներ, համակցության կանոններով վերջնական պատիժ նշանակելիս փաստացի կա-

րող է ազատվել առանձին հանցանքի համար նշանակված լրացուցիչ պատիժը կրելուց:

Բացի այդ, հարկ է արձանագրել, որ հանցանքների համակցությամբ պատիժ նշանակելը համակցություն կազմող հանցանքների համար նշանակված առանձին պատիժների գումարման եղանակ է, ուստի առանձին պատիժների գումարման արդյունքում անձը չի կարող այդ համակցությունը կազմող հանցագործություններից որևէ մեկի համար նշանակված պատժից ազատվել¹⁵:

Հետևաբար, առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 10-րդ մասը սահմանել հետևյալ կերպ.

«Հանցագործությունների համակցության դեպքում նշանակված հիմնական պատժին միացվում են համակցությունը կազմող հանցանքների համար նշանակված լրացուցիչ պատիժները»:

Պատժի ժամկետները որոշելը դրանք գումարելիս

Թեև հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելու կանոնները սահմանող ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածում նշված չէ, այնուամենայնիվ մեկ այլ՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածում սահմանված են պատիժները գումարելիս դրանց ժամկետները որոշելուն վերաբերող հարցերը, այսինքն՝ նշված հոդվածը կարգավորում է տարբեր պատժատեսակներ միմյանց գումարելու կարգը: Մասնավորապես՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածը սահմանում է, թե պատիժները միմյանց գումարելիս որ դեպքում դրանք պետք է ի կատար ածվեն առանձին, իսկ որ դեպքում՝ ոչ:

Այս առումով ՀՀ վճարելի դատարանը, ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի համանման կարգավորման վերաբերյալ 2013 թվականի նոյեմբերի 28-ի թիվ ՄԴ3/0046/01/13 որոշմամբ նույնպես արձանագրել է, որ «(...) Մեջբերված քրեափրավական դրույթի վերլուծությունից երևում է, որ այն սահմանում է հանցանքների համակցությամբ վերջնական պատիժ նշանակելիս տարբեր պատժատեսակների գումարման կարգը: Դրանում, մասնավորապես, սպառիչ թվարկված են այն պատժատեսակները, որոնք կարող են լրիվ կամ մասնակիորեն գումարվել, ինչպես նաև սահմանված են այդ պատժատեսակների չափերի գումարման կանոնները (...)»¹⁶:

ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Հանցանքների համակցությամբ և դատավճիռների համակցությամբ պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելիս ազատագրկման 1 օրվան համապատասխանում է՝

1) կարճաժամկետ ազատագրկման 1 օրը,

¹⁵ Որոշակի վերապահում առկա է միայն ցմահ ազատագրկման դեպքում, երբ համակցություն կազմող հանցագործություններից մեկի համար ցմահ ազատագրկում նշանակելիս վերջական հիմնական պատիժ է նշանակվում ցմահ ազատագրկումը:

¹⁶ Տե՛ս ՀՀ վճարելի դատարանի 2013 թվականի նոյեմբերի 28-ի թիվ ՄԴ3/0046/01/13 որոշումը:

- 2) կարգապահական գումարտակում պահելու 1 օրը,
- 3) ազատության սահմանափակման 2 օրը,
- 4) հանրային աշխատանքների 8 ժամը:

2. Պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելու, տուգանքի, որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու, օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելու, ինչպես նաև զինվորական ծառայության մեջ սահմանափակման ձևով պատիժները հանրային աշխատանքների, ազատության սահմանափակման, կարճաժամկետ ազատազրկման, կարգապահական գումարտակում պահելու, ազատազրկման կամ ցմահ ազատազրկման հետ գումարելիս ի կատար են ածվում առանձին»:

Կարծում ենք, որ մեջբերված նորմը կիրառման տեսանկյունից կարող է առաջացնել մի շարք խնդիրներ:

Մասնավորապես՝ նշված հոդվածից ստացվում է, որ համակցություն կազմող հանցանքների համար նշանակված որոշ պատժատեսակներ գումարելիս դրանք պետք է «վերածվեն» ազատազրկման, իսկ որոշ պատժատեսակներ պետք է ի կատար ածվեն առանձին:

Մասնավորապես՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ կարճաժամկետ ազատազրկում, կարգապահական գումարտակում պահել, ազատության սահմանափակում և հանրային աշխատանքներ պատժատեսակները միմյանց գումարելիս պետք է համապատասխանեցվեն ազատազրկման համապատասխան օրերի:

Միևնույն ժամանակ հարկ է արձանագրել, որ քննարկվող հոդվածի վերլուծությունից հետևում է, որ որպես նշված կանոնը կիրառելու պայման նախատեսված չէ հանցանքների համակցություն կազմող արարքներից որևէ մեկի համար ազատազրկում պատժատեսակ նշանակված լինելու պահանջ: Այսինքն՝ նշվածից հետևում է, որ հանցագործությունների համակցություն կազմող արարքների համար կարճաժամկետ ազատազրկում, կարգապահական գումարտակում պահել, ազատության սահմանափակում և հանրային աշխատանքներ պատժատեսակները նշանակելու դեպքում դրանք միմյանց գումարելիս պետք է վերածվեն ազատազրկման՝ անկախ այն հանգամանքից, թե համակցություն կազմող գոնե մեկ հանցանքի համար նշանակվել է ազատազրկում պատժատեսակը, թե ոչ:

Հետևաբար, դրանց չափը կամ ժամկետը պետք է համապատասխանեցվի ազատազրկման 1 օրվան ինչպես այն դեպքում, երբ համակցություն կազմող հանցանքներից որևէ մեկի համար նշանակվել է ազատազրկում, այնպես էլ այն դեպքում, երբ ազատազրկում չի նշանակվել:

Այսինքն՝ ստացվում է, որ օրինակ, եթե հանցանք կատարած անձի նկատ-

մամբ մի արարքի համար նշանակվել է կարճաժամկետ ազատազրկում, իսկ մյուսի համար՝ ազատազրկում, ապա դրանք գումարելիս կարճաժամկետ ազատազրկման համապատասխան օրերը պետք է վերածվեն ազատազրկման օրերի և գումարման արդյունքում վերջնական պատիժ պետք է նշանակվի ազատազրկումը: Կամ, եթե համակցություն կազմող հանցանքներից մեկի համար նշանակվել է հանրային աշխատանքներ, իսկ մյուսի համար՝ ազատազրկում, ապա հանրային աշխատանքների համապատասխան ժամաքանակը պետք է վերածվի ազատազրկման և վերջնական պատիժ պետք է նշանակվի ազատազրկումը:

Համանման կերպով, եթե դատարանը, հանցանք կատարած անձի նկատմամբ նշանակի կարճաժամկետ ազատազրկում և կարգապահական գումարտակում պահելը պատժատեսակները, ապա դրանք պետք է վերածվեն ազատազրկման և վերջնական պատիժ պետք է նշանակվի ազատազրկումը:

Հարկ է արձանագրել, որ նշված մոտեցումը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքում առկա չէ առանձին նորմ, որը կկարգավորի կարճաժամկետ ազատազրկում, կարգապահական գումարտակում պահել, ազատության սահմանափակում և հանրային աշխատանքներ պատժատեսակները միմյանց գումարելու այլ կանոն, իսկ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված չէ նաև, որ այդ պատժատեսակներն ի կատար են ածվում առանձին:

Մինևույն ժամանակ հարկ է արձանագրել, որ նշվածը չի վերաբերում նույն պատժատեսակներն իրար գումարելուն, ինչը բխում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի կարգավորումներից, որի 9-րդ մասի համաձայն՝ «Հանցագործությունների համակցության դեպքում մյուս պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու դեպքում նշանակվող վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել սույն օրենսգրքի Ընդհանուր մասով պատժի տվյալ տեսակի համար սահմանված առավելագույն ժամկետը կամ չափը»: Այսինքն, եթե համակցություն կազմող հանցանքների համար նշանակվել է կարճաժամկետ ազատազրկում, ապա վերջնական պատիժը չի կարող գերազանցել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 65-րդ հոդվածով սահմանված՝ կարճաժամկետ ազատազրկման առավելագույն ժամկետը՝ 2 ամիսը:

Վերոգրյալ վերլուծության համատեքստում վերադառնալով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 1-ին մասում առկա կարգավորումներին, հարկ է նկատել, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 1-ին մասում թվարկված են նաև ազատության սահմանափակում և հանրային աշխատանքներ պատժատեսակները, իսկ նույն հոդվածի 2-րդ մասում, որտեղ թվարկված են, թե որ պատժատեսակներն են ի կատար ածվում առանձին, նշված չէ, որ ազատության սահմանափակում և հանրային աշխատանքներ պատժատեսակները պետք է ի կատար ածվեն առանձին: Ինչից հետևում է, որ այդ պատժատեսակներն իրար

գումարելիս նույնպես պետք է համապատասխանեցվեն ազատագրկման 1 օրվան, ուստի այդ պատժատեսակները գումարելիս վերջնական պատիժ պետք է նշանակել ազատագրկումը:

Օրինակ, եթե համակցություն կազմող մի հանցանքի համար նշանակվում է հանրային աշխատանքներ՝ 160 ժամ տևողությամբ, իսկ մյուս հանցանքի համար՝ ազատության սահմանափակում՝ 2 տարի ժամկետով, ապա դրանք հանցագործությունների համակցությամբ գումարելիս պետք է վերջնական պատիժ նշանակվի ազատագրկումը (տվյալ օրինակում դրանք լրիվ գումարելիս որպես պատիժ պետք է նշանակվի 1 տարի 20 օր ժամկետով ազատագրկում):

Կարծում ենք, որ նշվածն արդարացի չէ: Նախ ստացվում է, որ ազատությունից զրկելու հետ չկապված երկու առանձին պատիժներ միմյանց գումարելիս վերջնական պատիժ է սահմանվում ազատագրկումը, այն էլ այն պայմաններում, երբ նույնիսկ հնարավոր է, որ այդ հանցանքներից և ոչ մեկի համար Հատուկ մասի համապատասխան հողվածների սանկցիաներում ազատագրկում պատժատեսակը նախատեսված չլինի: Բացի այդ, անհասկանալի է, թե ինչն է խոչընդոտում նշված պատժատեսակներն առանձին ի կատար ածելուն և ինչն է դրված դրանք գումարելիս ազատագրկման վերածելու տրամաբանության հիմքում:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում ավելացնել հետևյալ կարգավորումը.

«Հանրային աշխատանքների և ազատության սահմանափակման ձևով պատիժներն իրար գումարելիս ի կատար են ածվում առանձին»:

Կիրառության տեսանկյունից, մեր կարծիքով, խնդրահարույց է նաև ցմահ ազատագրկման մասով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում առկա կարգավորումը:

Այսպես՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 8-րդ մասի համաձայն՝ «Եթե հանցագործությունների համակցության մեջ մտնող հանցանքներից մեկի համար դատարանը նշանակում է ցմահ ազատագրկում, ապա վերջնական **հիմնական**¹⁷ պատիժ է նշանակվում ցմահ ազատագրկումը»:

Նախկին ՀՀ քրեական օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ «Եթե համակցության մեջ մտնող հանցանքներից մեկի համար դատարանը նշանակում է ցմահ ազատագրկում, ապա վերջնական հիմնական պատիժը որոշվում է կլանելու միջոցով»:

Այսինքն՝ թեև գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքում չի օգտագործվում «կլանում» ձևակերպումը, այնուամենայնիվ նշված նորմը բովանդակային առումով փոփոխության չի ենթարկվել՝ հաշվի առնելով, որ համակցություն կազմող հանցանքներից մեկի համար ցմահ ազատագրկում նշանակելու դեպքում միևնույն է վերջնական հիմնական պատիժ պետք է նշանակվի ցմահ ազատագրկումը:

Բացի այդ, և՛ գործող, և՛ նախկին օրենսդրական վերը նշված կարգավո-

¹⁷ Ընդգծումը մերն է:

րումների դեպքում օգտագործվում է «վերջնական **հիմնական** պատիժ է նշանակվում» ձևակերպումը, ինչից հետևում է, որ համակցություն կազմող հանցանքներից մեկի համար ցմահ ազատազրկում նշանակելիս որպես վերջնական պատիժ ցմահ ազատազրկում նշանակելը վերաբերում է միայն հիմնական պատժատեսակները գումարելուն, ուստի լրացուցիչ պատժատեսակները չեն «կլանվում» ցմահ ազատազրկման մեջ և պետք է գումարվեն ցմահ ազատազրկմանը:

Մինչդեռ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, ըստ էության, հակասում է վերոնշյալ կարգավորմանը: Մասնավորապես՝ նշված կարգավորման համաձայն՝ «Պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելու, տուգանքի, որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու, օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելու, ինչպես նաև զինվորական ծառայության մեջ սահմանափակման ձևով պատիժները (...) ցմահ ազատազրկման հետ գումարելիս ի կատար են ածվում առանձին»:

Ընդ որում՝ հատկանշական է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում թվարկված որոշ պատիժներ, մասնավորապես՝ տուգանքը, որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելը և զինվորական ծառայության մեջ սահմանափակումը կիրառվում են և՛ որպես հիմնական, և՛ որպես լրացուցիչ պատիժներ:

Այսինքն՝ նշված կարգավորումից էլ ստացվում է, որ համակցություն կազմող հանցանքներից մեկի համար ցմահ ազատազրկում նշանակելու, իսկ մյուսի համար քննարկվող հոդվածում թվարկված պատժատեսակներից մեկը նշանակելու դեպքում, այդ պատիժներն ի կատար են ածվում առանձին, մինչդեռ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 8-րդ մասի համաձայն՝ նշված դեպքում որպես վերջնական հիմնական պատիժ պետք է նշանակել ցմահ ազատազրկում:

Վերոգրյալի հիման վրա հաշվի առնելով, որ հանցագործությունների համակցության դեպքում պատիժ նշանակելու կանոններում սահմանված է, որ, եթե հանցագործությունների համակցության մեջ մտնող հանցանքներից մեկի համար դատարանը նշանակում է ցմահ ազատազրկում, ապա վերջնական հիմնական պատիժ է նշանակվում ցմահ ազատազրկումը, իսկ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում թվարկված որոշ պատիժներ կարող են նշանակվել նաև որպես հիմնական պատիժ, ապա կարծում ենք, որ նշված հակասությունը հստակեցման կարիք ունի: Այս առումով առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը ձևակերպել հետևյալ խմբագրությամբ.

«Պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելու, տուգանքի, որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելու, օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելու, ինչպես նաև

զինվորական ծառայության մեջ սահմանափակման ձևով պատիժները հանրային աշխատանքների, ազատության սահմանափակման, կարճաժամկետ ազատագրկման, կարգապահական գումարտակում պահելու կամ ազատագրկման հետ գումարելիս ի կատար են ածվում առանձին:

Լրացուցիչ պատիժները ցմահ ազատագրկման հետ գումարելիս ի կատար են ածվում առանձին»:

Նախքան դատավճիռ կայացնելը կատարած մեկ այլ հանցանքի համար դատապարտվելու դեպքում պատժի կրման սկիզբը հաշվելը

Ինչպես նախկին, այնպես էլ գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքերի կարգավորումների պայմաններում իրավակիրառ պրակտիկայում խնդրահարույց է հանցագործությունների համակցությամբ պատիժ նշանակելիս պատժի կրման սկիզբը հաշվելու հարցն այն դեպքում, երբ դատավճիռը կայացնելուց հետո պարզվում է, որ նախքան առաջին գործով դատավճիռ կայացնելը անձը կատարել է մեկ այլ հանցանք:

ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն՝ պատիժը նշանակվում է սույն հոդվածի կանոններով, եթե դատավճիռ կայացնելուց հետո պարզվի, որ դատապարտյալը մեղավոր է նաև մեկ այլ հանցանքի համար, որը նա կատարել է նախքան առաջին գործով դատավճիռ կայացնելը: Այս դեպքում վերջնական պատժի ժամկետին հաշվակցվում է առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը:

Այսինքն՝ նշված կանոնը սահմանում էր դատավճիռ կայացնելուց հետո մինչ այդ կատարած հանցանքի համար պատիժ նշանակելու կանոնները, այդ թվում՝ արդեն իսկ կրած պատիժը հաշվակցելու հարցը, սակայն չէր հստակեցնում, թե պատժի հաշվակցման դեպքում ե՞րբ պետք է համարել պատժի կրման սկիզբը:

Նշված խնդրի վերաբերյալ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը դիրքորոշում է արտահայտել առ այն, որ «(...) առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը վերջնական պատժի ժամկետին **հաշվակցումը** կարող է իրականացվել **երկու եղանակով**.

1. Դատարանը, վերջնական պատիժ նշանակելով, նշանակված պատժից **հանում է առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը՝ պատժի սկիզբը հաշվելով այդ դատավճիռը կայացնելու օրվանից**:

2. դատարանը, վերջնական պատիժ նշանակելով, **հաշվակցում է առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը՝ պատժի սկիզբը հաշվելով առաջին դատավճռով սահմանված ժամկետից**:

Թեև նշված երկու եղանակներից ցանկացածի ընտրության դեպքում նշանակված պատժի ժամկետները լրանալու առումով **հետևանքները նույնն են՝ պատժի ժամկետները լրանալու օրերը համընկնում են**, այնուհանդերձ, Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ պատժի կրած մասը վերջնական պատժի ժամկետին հաշվակցելու

եղանակի ընտրությունը **կարևորվում է նաև նրանով, որ կախված եղանակի ընտրությունից՝ կարող են վրա հասնել դատապարտյալի համար **անբարենպաստ և նրա վիճակը վատթարացնող այլ իրավական հետևանքներ****: Մասնավորապես, այն ղեկավարում, երբ «՝ քրեական օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 6-րդ մասի կանոնները կիրառվում են այնպիսի անձի նկատմամբ, որն առաջին գործով կայացված դատավճիգ հետո **անընդմեջ գտնվում է անազատության մեջ**, սպա վերը նշված երկու եղանակներից առաջինի կիրառման ղեկքում դատապարտյալի՝ պայմանական վաղաժամկետ ազատվելու **իրավունքը ծագում է ավելի ուշ**, քան այն ղեկքում, երբ երկրորդ կանոնի կիրառմամբ նրա նկատմամբ նշանակված պատժի ժամկետի սկիզբը հաշվվում է առաջին դատավճռով սահմանված ժամկետից»¹⁸:

Գործող «՝ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 11-րդ մասի համաձայն՝ պատիժը նշանակվում է սույն հոդվածի կանոններով, եթե դատավճիռ կայացնելուց հետո պարզվի, որ դատապարտյալը մեղավոր է նաև մեկ այլ հանցանքի համար, որը նա կատարել է նախքան առաջին գործով դատավճիռ կայացնելը: Այս ղեկքում վերջնական պատժի ժամկետին հաշվակցվում է առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը և **պատժի կրման սկիզբ է համարվում առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրման սկիզբը**:

Հարկ է նշել, որ թեև կարևոր է, որ «՝ գործող օրենսգրքում օրենսդրական մակարդակով փորձ է արվել կարգավորել նաև տվյալ ղեկքում պատժի կրման սկիզբը որոշելու հարցը, այնուամենայնիվ գտնում ենք, որ նշված կարգավորումը խնդրահարույց է և թերի:

Մասնավորապես՝ մեջբերված դրույթը սահմանում է, որ այս ղեկքում վերջնական պատժի ժամկետին հաշվակցվում է առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը և **պատժի կրման սկիզբ է համարվում առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրման սկիզբը**:

Սակայն նշված կանոնը, ըստ էության, կարգավորում է միայն այն ղեկքերը, երբ անձն առաջին դատավճռով նշանակված պատիժը կրել է անընդմեջ, անընդմեջ եղել է անազատության մեջ: Մինչդեռ պատժի սկիզբը հաշվելու այս կանոնը չի կարող կիրառելի լինել այն ղեկքում, երբ հանցանք կատարած անձի՝ առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրումը ժամանակային առումով չի եղել անընդմեջ, օրինակ, եթե անձը պայմանական վաղաժամկետ ազատվել է առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրումից և պարզվել է, որ վերջինը մինչև դատապարտվելը կատարել է այլ հանցանք: Նշված ղեկքում պատժի կրման սկիզբը չի կարող համարվել առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրման սկիզբը, քանի որ դատապարտյալն առաջին դատավճռով նշանակված պատիժը

կրելուց հետո որոշակի ժամանակահատված գտնվել է ազատության մեջ և փաստացի պատիժ չի կրել:

¹⁸ Տե՛ս «՝ վճարելի դատարանի 2010 թվականի օգոստոսի 27-ի թիվ ԵԷԳ/0124/01/09 որոշումը:

Հետևաբար, կարծում ենք, որ պատժի կրման սկիզբը որոշելու մասով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 11-րդ մասում առկա կարգավորումը նշված դեպքում կիրառելի չէ և այդ դեպքում պատժի կրման սկիզբը պետք է հաշվարկվի այլ կարգով: Մասնավորապես՝ կարծում ենք, որ այդ դեպքում դատարանը, վերջնական պատիժ նշանակելով, նշանակված պատժին պետք է հաշվակցի (հանի) առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը՝ պատժի սկիզբը հաշվելով այդ դատավճիռը կայացնելուց հետո նշանակված վերջնական պատիժը փաստացի ի կատար ածելու պահից:

Հետևաբար, առաջակում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 11-րդ մասը սահմանել հետևյալ խմբագրությամբ.

«(...) Այս դեպքում վերջնական պատժի ժամկետին հաշվակցվում է առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը: Եթե երկրորդ դատավճիռը կայացնելիս անձն անընդմեջ կրել է առաջին դատավճռով նշանակված պատիժը, սպա պատժի կրման սկիզբ է համարվում առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրման սկիզբը, հակառակ դեպքում երկրորդ դատավճռով նշանակված պատժին պետք է հաշվակցել առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը՝ պատժի սկիզբը հաշվելով վերջնական պատիժը փաստացի ի կատար ածելու պահից»:

Եզրակացություն

Սույն աշխատության շրջանակներում իրականացված հետազոտությունների և վերլուծության լույսի ներքո ստորև ներկայացնում ենք հանցագործությունների համակցության դեպքում պատիժ նշանակելու հետ կապված մեր եզրահանգումներն ու առաջարկությունները:

Թեև օրենսդրական հստակ պահանջ առկա չէ, սակայն կարծում ենք, որ հանցագործությունների համակցության դեպքում վերջնական պատիժ նշանակելիս դատարանները պարտավոր են նշել, թե համակցություն կազմող հանցագործության համար նշանակված պատիժներից յուրաքանչյուրից որ չափը կամ ժամկետն է գումարվում: Նշվածը բխում է նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանի դիրքորոշումներից:

Առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 9-րդ մասում նախատեսել հնարավորություն հանցագործությունների համակցության դեպքում մյուս պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու դեպքում նշանակվող վերջնական պատիժն Ընդհանուր մասով պատժի տվյալ տեսակի համար սահմանված առավելագույն ժամկետը կամ չափը գերազանցելու հնարավորություն: Մասնավորապես՝ հանցագործությունների համակցության դեպքում մյուս պատիժները լրիվ կամ մասնակիորեն գումարելու դեպքում նշանակվող վերջնական պատիժը կարող է գերազանցել սույն օրենսգրքի Ընդհանուր մասով պատժի տվյալ տեսակի համար սահմանված առավելագույն ժամկետը կամ չափը՝ դրա մեկ երրորդի չափով:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 1-ին մասի վերլուծության արդյունքում եկել ենք այն եզրահանգման, որ հանցագործությունների համակցությամբ վերջնական պատիժը որոշելիս մասնակի գումարվող պատիժն առնվազն այդ պատժատեսակի համար Ընդհանուր մասով նախատեսված նվազագույն չափով պետք է գումարվի, իսկ գումարման արդյունքում վերջնական պատիժը ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 6-րդ և 9-րդ մասերով նախատեսված առավելագույն չափից կամ ժամկետից ավելի ստացվելու դեպքում վերջնական պատիժը պետք է նվազեցվի և հավասարեցվի այդ ժամկետներին:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 10-րդ մասում օգտագործվում է «հիմնական պատժին կարող են միացվել լրացուցիչ պատիժներ» ձևակերպումը, ինչից ստացվում է, որ դատարանը, համակցություն կազմող հանցանքների կամ դրանցից մեկի համար լրացուցիչ պատիժ նշանակելով, կարող է և այն չգումարել վերջնական պատժին, ինչը մեր գնահատմամբ արդարացի չէ: Հետևաբար, առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 10-րդ մասը սահմանել հետևյալ կերպ.

«Հանցագործությունների համակցության դեպքում նշանակված հիմնական պատժին միացվում են համակցությունը կազմող հանցանքների համար նշանակված լրացուցիչ պատիժները»:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածը կիրառման տեսանկյունից կարող է առաջացնել որոշ խնդիրներ: Մասնավորապես՝ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի վերլուծությունից հետևում է, որ ազատության սահմանափակում և հանրային աշխատանքներ պատժատեսակներն իրար գումարելիս դրանք պետք է համապատասխանեցվեն ազատազրկման 1 օրվան և այդ պատժատեսակները գումարելիս վերջնական պատիժ պետք է նշանակել ազատազրկումը, ինչը մեր կարծիքով արդարացի չէ:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում ավելացնել հետևյալ կարգավորումը.

«Հանրային աշխատանքների և ազատության սահմանափակման ձևով պատիժներն իրար գումարելիս ի կատար են ածվում առանձին»:

Կիրառության տեսանկյունից մեր կարծիքով խնդրահարույց է նաև ցմահ ազատազրկման մասով ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասում առկա կարգավորումը, որը հակասում է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 8-րդ մասին:

Այս առումով առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 2-րդ մասը ձևակերպել հետևյալ խմբագրությամբ.

«Պատվավոր կամ զինվորական կոչումից, կարգից, աստիճանից, որակավորման դասից կամ պետական պարգևից զրկելու, տուգանքի, որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից

գրկելու, օտարերկրյա քաղաքացուն Հայաստանի Հանրապետության տարածքից վտարելու, ինչպես նաև գինվորական ծառայության մեջ սահմանափակման ձևով պատիժները հանրային աշխատանքների, ազատության սահմանափակման, կարճաժամկետ ազատազրկման, կարգապահական գումարտակում պահելու կամ ազատազրկման հետ գումարելիս ի կատար են ածվում առանձին:

Լրացուցիչ պատիժները ցմահ ազատազրկման հետ գումարելիս ի կատար են ածվում առանձին»:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 11-րդ մասում ամրագրված՝ պատժի կրման սկիզբը որոշելուն վերաբերող կարգավորումը կիրառելի է միայն այն դեպքերում, երբ անձն առաջին դատավճռով նշանակված պատիժը կրել է անընդմեջ, անընդմեջ եղել է անազատության մեջ:

Հետևաբար, առաջակում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 74-րդ հոդվածի 11-րդ մասը սահմանել հետևյալ խմբագրությամբ.

«(...) Այս դեպքում վերջնական պատժի ժամկետին հաշվակցվում է առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը: Եթե երկրորդ դատավճիռը կայացնելիս անձն անընդմեջ կրել է առաջին դատավճռով նշանակված պատիժը, ապա պատժի կրման սկիզբ է համարվում առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրման սկիզբը, հակառակ դեպքում երկրորդ դատավճռով նշանակված պատժին պետք է հաշվակցել առաջին դատավճռով նշանակված պատժի կրած մասը՝ պատժի սկիզբը հաշվելով վերջնական պատիժը փաստացի ի կատար ածելու պահից»:

Գրականության ցանկ (reference list, список литературы)

1. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրք, ՀՕ-199-Ն, ընդունվել է 05.05.2021 թ., ուժի մեջ մտել՝ 01.07.2022 թ.,
The Criminal Code of the Republic of Armenia, HO-199-N, adopted on 05.05.2021, entered into force on 01.07.2022,
2. Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգիրք ՀՕ-528-Ն, ընդունվել է 18.04.2003 թ., ուժի մեջ է մտել 01.08.2003 թ.,
The Criminal Code of the Republic of Armenia, HO-528-N, adopted on 18.04.2003, entered into force on 01.08.2003,
3. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2013 թվականի նոյեմբերի 28-ի թիվ ՍԴ3/0046/01/13 որոշումը,
Decision of the Court of Cassacion of 28 November 2013 on criminal case No. SD3/0046/01/13,
4. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2010 թվականի օգոստոսի 27-ի թիվ ԵԷԴ/0124/01/09 որոշումը,
Decision of the Court of Cassacion of 27 August 2010 on criminal case No. EED/0124/01/09,
5. ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2010 թվականի մարտի 26-ի թիվ ԵԿԴ/0058/11/09 որոշումը,
Decision of the Court of Cassacion of 26 March 2010 on criminal case No. EKD/0058/11/09,
6. Թիվ ԵԴ/0321/01/18, թիվ ԱՎԴ1/0068/01/21, թիվ ԵԴ/1141/01/19, թիվ ԵՇԴ/0073/01/13, թիվ ԵԿԴ/0116/01/12, թիվ ԵԱԶԴ/0065/01/14, թիվ ԵԴ1/0335/01/23, թիվ ԱՎԴ/0064/01/16, թիվ ԵԷԴ/0054/01/13, թիվ ԵԴ/0864/01/20, թիվ ԵԴ/0050/01/19, թիվ ԿԴ/0167/01/20 քրեական գործերով դատարանի դատավճիռները,
Verdicts of the court on criminal cases No. ED/0321/01/18, No. AVD1/0068/01/21, No. ED/1141/01/19, No. ESHD/0073/01/13, No. EKD/0116/01/12, No. EAQD/0065/01/14, No. ED1/0335/01/23, No. AVD/0064/01/16, No. EED/0054/01/13, No. ED/0864/01/20, No.ED/0050/01/19, No.KD/0167/01/20,
7. Агаев И.Б. Совокупность преступлений: понятие, виды и наказуемость. М., 2003,
Agaev I.B. Cumulative crimes: The notion, types and punishability, M., 2003,
8. Божанов М.И. Назначение наказания по советскому уголовному праву. Киев, 1980,
Bozhanov M.I. Assignment of punishment according to Soviet criminal law, Kiev, 1980,
9. Вележев С.И., Марков В.П., Третьяков И.Л.. Назначение наказания в виде

- обязательных работ по совокупности преступлений. Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России N 1 (29) 2006,
Belezhev S.I, Markov V.P, Tretyakov I.L. Assignment of punishment in the form compulsory works by Cumulative crimes. Vestnik of Saint Petersburg University. MIA of Russia N 1 (29) 2006,
10. Б. Здравомыслов. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Юрист, 1996,
B. Zdravomislov, Criminal law of the Russian Federation. Special part. Yurist, 1996,
 11. Ларина Л.Ю. Человек: Преступление и наказание. Определение максимального предела наказания по совокупности преступлений. N 1 (68), 2010,
Larina L.YU. Human, Crime and Punishment. Determination of the maximum limit of punishment for Cumulative crimes. N 1 (68), 2010,
 12. Становский М.Н.. Назначение наказания. СПб., 1999,
Stanovskih M.N. Assignment of punishment. SPb., 1999,
 13. Цокунова И.М.. Уголовные наказания имущественного характера: виды, эволюция, перспективы: Автореф. диц. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 1997,
Cokunova I.M, property penalties: Types, evolution, perspectives, dissertation abstracts. Ph.D. in Law, Krasnodar, 1997,
 14. www.datalex.am (մուտք՝ 26.02.2024) (access 26.02.2024).

Karen Sukiasyan

Senior Prosecutor of the Prosecutor's Office of Yerevan City

CERTAIN PRACTICAL ISSUES OF THE LEGAL REGULATION OF IMPOSITION OF PUNISHMENT FOR CUMULATION OF CRIMESS¹

Abstract

The article is about a discussion on certain practical issues related to the imposition of punishment for cumulation of crimes in the Criminal Code of the Republic of Armenia.

Although, a significant part of the problematic issues concerning imposition of punishment by cumulation of crimes has been resolved alongside development of the criminal legislation, there are still a number of issues in the Criminal Code of the Republic of Armenia that are not clearly resolved or are perceived ambiguously in terms of content.

Taking into account the aforementioned, the article touches upon the rules for totally or partially adding punishments in case of cumulation of crimes, certain issues on imposing supplementary punishments and adding to the final punishment along with the basic punishments in case of cumulation of crimes and the regulations existing in the Criminal Code of the Republic of Armenia with regard to determining the punishments while adding them. What is also considered is the regulation concerning the procedure for calculating the start of the punishment in case of being convicted for another criminal offence committed before the first verdict was rendered. The positions expressed by the Court of Cassation of the Republic of Armenia on imposing punishment by cumulation of crimes are also presented.

While conducting the mentioned study, the regulations that are incomplete and give rise to misinterpretation in terms of law were identified, and proposals for improvements in the law for imposing punishment by cumulation of crimes were presented.

Keywords: cumulation of crimes; types of punishment; imposition of punishment; principles of imposing punishment; adding punishments; the start of punishment term; supplementary punishments; life sentence.

¹ The article was presented on 01.03.2024 and was reviewed on 14.05.2024.

Карен Сукиасян

Старший прокурор прокуратуры города Ереван

НЕКОТОРЫЕ ПРАКТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ЮРИДИЧЕСКОГО УРЕГУЛИРОВАНИЯ НАЗНАЧЕНИЯ НАКАЗАНИЯ ПО СОВОКУПНОСТИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ¹

Абстракт

Данная статья посвящена исследованию некоторых практических вопросов назначения наказания за совокупность преступлений в Уголовном кодексе Республики Армения. Хотя по мере развития уголовного законодательства значительная часть проблемных вопросов, касающихся назначения наказания за сочетание преступлений, решена в Уголовном кодексе РА все еще есть некоторые вопросы, которые не имеют четкого решения или понимаются неоднозначно.

С учетом изложенного в статье упомянуты правила полного или частичного суммирования наказаний при совокупности преступлений, некоторые вопросы назначения дополнительных наказаний при совокупности преступлений и сложения. Обсуждалось также порядок отсчета начала наказания в случае осуждения за другое преступление, совершенное до вынесения первого приговора. Также были представлены позиции, выраженные Кассационным судом Республики Армения относительно назначения наказания за совокупность преступлений.

При проведении указанного исследования были выделены некоторые проблемные вопросы регулирования УК несовершеннолетние законодательные нормы и нацеленное на совершенствование законодательного урегулирования совершенствование процесса назначения наказания за совокупность преступлений.

Ключевые слова: совокупность преступлений; виды наказания; назначение наказания; цели наказания; сложение наказаний; начало срока отбывания наказания; дополнительные наказания; пожизненное лишение свободы.

¹ Статья была представлена 01.03.2024 и прошла рецензирование 14.05.2024.